

Rutgers

Expertisecentrum
seksualiteit

Check je consent?!

Begeleid studenten met het inchecken over en afstemmen van seksueel consent

Colofon: Check je consent?!

Uitgave: Rutgers, expertisecentrum seksualiteit

Auteurs: Isabelle Berghuis, Jordy Evers, Marieke Koenen, Fenne Krekelberg, Isabella Wigard (Social Change Agents) onder begeleiding van Javier Koole (Rutgers)

Vormgeving: Charlotte Cozijn (Rutgers)

Met medewerking van: Joana Lamptey en Karlijn de Blécourt (Rutgers)

Dit materiaal is bedoeld voor de scholing en uitvoering van de Check je consent?! werkvorm. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd bestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm op welke andere wijze en/of door welk ander medium ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de producent, mits dit aangewend wordt voor bovenstaand doel.

Check je consent?! is ontwikkeld vanuit de Social Change Agent Academy, dat onderdeel is van de Alliantie Jong Gelijk. Deze alliantie is mogelijk gemaakt door financiering van het ministerie van OCW.

inhoud

Colofon: Check je consent?!	2
1 Waarom een werkvorm over consent?	5
1.1 Waarom studenten?	5
1.2 Wat biedt deze werkvorm	6
1.3 Ontstaan van deze werkvorm	6
2 De theoretische basis	7
2.1 Het probleem	7
2.2 Oplossingsrichtingen	8
3 Doelen & doelgroep	9
3.1 Doel werkvorm	9
3.2 Doelen en opbrengst voor docent	9
3.3 Doelgroep	9
4 Tips voor docenten	10
4.1 Voorbereiding is key	10
4.2 Zet in op openheid	10
4.3 Wees gendersensitief en lhbt+ sensitief	11
4.4 Sta open voor verhalen en faciliteer het gesprek	11
4.5 Zorg voor veiligheid in de groep	11
5 Aan de slag	13
5.1 Hoe werk je met deze werkvorm?	13
5.2 Varianten uitvoering werkvorm	13
5.3 Wat heb je nodig?	13
6 Samen regels voor veiligheid opstellen	14
6.1 Doelen:	14
6.2 Opdracht	14
6.3 Optioneel: video kijken	15
7 Check je consent?! Quiz	16
7.1 Doel:	16
7.2 Opdracht	16
7.3 Wat ga je doen	16
7.4 Afsluiting	16
8 Consent identificeren en naspelen	17
8.1 Doelen:	17
8.2 Opdracht	17
8.3 Wat ga je doen in stappen:	18
8.4 Begeleiding tijdens het spel	19
8.5 Deel 1: Is dit consent ja of nee? Signaleren van consent	19

Uitleg: consentsituatiekaarten [voor deelnemer]	19
8.6 Deel 2. Nu in de praktijk: hoe check jij consent?	21
8.7 Afsluiting	23
9 Bijlagen	24
10 Literatuur	26

---

1 Waarom een werkvorm over consent?

Lees dit hoofdstuk om te weten waarom je met studenten in gesprek zou gaan over het inchecken over en afstemmen van (seksueel) consent.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag komt helaas nog veel voor in Nederland. Twee op de drie meiden en drie op de tien jongens gaven in 2023 aan dat ze weleens hebben te maken hebben gehad met seksuele grensoverschrijding.ⁱ

Consent is belangrijk in seksueel contact. Het zorgt ervoor dat de seks leuk blijft en dat er geen grenzen worden overschreden. Jongeren vinden het afstemmen van consent belangrijk. Een klein deel geeft aan dat ze weleens seks hebben gehad met iemand zonder zeker te weten of de ander dat wilde (6% van de mannen en 2% van de vrouwen). Dit komt niet overeen met het aantal mensen dat seksueel grensoverschrijdend gedrag heeft meegemaakt. Mogelijk is een deel van deze mensen zich er niet van bewust dat ze over iemands grens zijn gegaan. De voornaamste reden die mensen geven om geen consent af te stemmen is: *“Dat weet ik wel zonder te checken”*.ⁱ

Daarnaast kunnen beperkte vaardigheden in het afstemmen van consent met de ander een rol spelen. Ook stereotiepe opvattingen over seksualiteit kunnen het lastiger maken om op een goede manier in te checken en consent af te stemmen. Deze factoren kunnen ertoe leiden dat het misgaat in de communicatie over grenzen en wederzijdse instemming.

1.1 Waarom studenten?

Uit verschillende studies blijkt dat studenten op het hoger onderwijs risico lopen om seksueel grensoverschrijdend gedrag mee te maken. Veel universiteiten hebben daarom het [manifest](#) van Amnesty Internationaal ondertekend. Hiermee beloven ze maatregelen te treffen om ervoor te zorgen dat iedereen binnen de onderwijsinstelling zich verantwoordelijk voelt voor een cultuur waarin seks gebaseerd is op gelijkwaardigheid en instemming.ⁱⁱ

Willen studenten en docenten dat?

Tijdens het ophalen van input voor de werkvorm over consent onder studenten en docenten bleek dat zowel studenten als docenten het belang zien om consent bespreekbaar te maken in de klas. Zo zei een student: *“Ik zou het goed, maar ook erg leuk, vinden als we meer over consent hadden gesproken (...) Deze werkvorm zou ik daarom zeker aanraden om te doen, al helemaal bij opleidingen die hier wellicht ook sneller mee te maken kunnen hebben in hun werkveld”*. Daarnaast hebben veel hogescholen en universiteiten zich via het manifest gecommitteerd om seksueel grensoverschrijdend gedrag aan te pakken. Door deze werkvorm uit te voeren kun je aan deze doelstelling bijdragen.

1.2 Wat biedt deze werkvorm

Met deze werkvorm ga je in gesprek met studenten over het afstemmen van en inchecken over (seksueel) consent. Door middel van interactieve opdrachten maak je hen bewust van consent en bied je hen handvatten om consent te checken tijdens het flirten, daten en seks.

1.3 Ontstaan van deze werkvorm

Deze werkvorm is ontwikkeld voor en door studenten op basis van principes van participatief design. Hiermee wordt bedoeld dat jongeren uit de doelgroep van begin tot eind zijn betrokken bij de ontwikkeling.ⁱⁱⁱ Vijf jongeren die deelnamen aan de Social Change Agent Academy van Rutgers hebben op basis van onderzoek en hun eigen ervaringen de werkvorm ontworpen, waarmee consent op een laagdrempelige manier bespreekbaar gemaakt kan worden in het hoger onderwijs. Voor het verder aanscherpen van de werkvorm hebben zij input verzameld van zes (oud en huidige) studenten en drie docenten.

2 De theoretische basis

In dit hoofdstuk wordt de theoretische basis van de werkvorm besproken en wordt uitgelegd hoe deze bijdraagt aan het voorkomen van seksueel grensoverschrijdend gedrag.

2.1 Het probleem

Seksueel grensoverschrijdend gedrag

In het onderzoek Seks onder je 25e geeft ruim de helft van de meiden (54%) en een op vier jongens (23%) tussen de 12 en 25 aan dat ze *ooit in hun leven* te maken hebben gehad met fysieke seksuele grensoverschrijding: van ongewenste aanrakingen tot allerlei vormen van seks tegen de wil; bij 22% van de meiden en 5% van de jongens ging het om seksueel geweld (gedwongen worden of een vorm van penetratie). De plegers van seksueel geweld bij meiden zijn meestal jongens (88%), bij jongens die slachtoffer zijn van seksueel geweld zijn meiden (46%) net iets vaker pleger dan jongens (42%). Lhbt+ personen zijn vaker slachtoffer van seksuele grensoverschrijding dan hetero jongeren. Degene die over de grens gaat is meestal een bekende, bij jongeren vaak binnen een relatie.ⁱ

Jongens en mannen hebben er vaak (nog) meer moeite mee om met hun ervaringen naar buiten te komen dan meiden. Dit hangt samen met heersende normen over mannelijkheid: een 'echte man' is geen slachtoffer, heeft altijd zin in seks, kan niet misbruikt worden en heeft geen hulp nodig.^{iv}

Stereotiepe gendernormen

Stereotiepe opvattingen over seksualiteit, genderrollen en seksueel grensoverschrijdend gedrag spelen een belangrijke rol bij zowel offline als online grensoverschrijdend gedrag. Voorbeelden hiervan zijn het idee dat mannen moeten 'jagen' en dat meiden hun 'grenzen' moeten bewaken. Of de dubbele moraal waarbij meiden als 'slet' worden bestempeld als ze seks hebben, terwijl jongens als 'held' worden gezien in dezelfde situatie. Dergelijke normen beïnvloeden het gedrag van jongeren en kunnen ervoor zorgen dat het in- en afstemmen van consent minder snel gebeurt. Daarnaast blijken jongens gevoeliger te zijn voor stereotiepe normen dan meiden.^v

Gebrek aan kennis en vaardigheden

Uit onderzoek blijkt dat een gebrek aan kennis bij jongeren over onderwerpen zoals wensen en grenzen kan bijdragen aan zowel slachtofferschap als plegerschap van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Daarnaast dragen beperkte vaardigheden in het omgaan met groepsdruk en sociale invloed bij aan seksueel grensoverschrijdend gedrag, zowel offline als online. Dit heeft te maken met een gebrek aan vaardigheden in seksuele communicatie, zoals het niet goed kunnen bespreken van wensen en grenzen, oftewel het afstemmen van consent.^{vi}

2.2 Oplossingsrichtingen

Het aanpakken van seksueel grensoverschrijdend gedrag is een complex vraagstuk. Door deze werkvorm met studenten te doen, draag je bij aan de preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag. In deze werkvorm gaan studenten aan de slag met consent en worden ze zich bewust van het belang van het afstemmen van wensen en grenzen tijdens seksuele ontmoetingen. Daarnaast oefenen ze met het herkennen en het uitvoeren van consent. Wanneer alle studenten deze benadering hanteren, is de kans groter dat zij geen pleger of slachtoffer van seksueel grensoverschrijdend gedrag zullen worden.^{vii}

3 Doelen & doelgroep

Lees dit hoofdstuk om te weten welke doelen de werkvorm dient en voor wie deze bedoeld is.

3.1 Doel werkvorm

Na het doen van de werkvorm:

- zijn studenten zich bewust van het belang van consent
- kunnen studenten consent toepassen in seksuele ontmoetingen

3.2 Doelen en opbrengst voor docent

Na het doen van de werkvorm heb je als docent inzicht:

- in de knelpunten die studenten ervaren rondom consent
- in hoeverre studenten zich bewust zijn van het belang van consent
- in manieren waarop studenten communiceren rondom consent

3.3 Doelgroep

De werkvorm is bedoeld voor studenten op het hbo en wo. Hierbij is een veilige basis van belang. Als docent kan je het beste bepalen of de werkvorm uitgevoerd kan worden bij jouw groep.

4 Tips voor docenten

Lees dit hoofdstuk voor tips die je op weg helpen als begeleider van de werkvorm.

4.1 Voorbereiding is key

Om deze werkvorm succesvol uit te voeren, is een goede voorbereiding essentieel. Neem de opdrachten vooraf door. Daarnaast is een goed begrip van consent belangrijk. Hieronder lees je in het kort wat consent inhoudt.

Consent is 'instemming uit vrije wil' en een continu proces van actieve afstemming. Het gaat over:

Wederzijdse toestemming

- weten en snappen waar je mee instemt
- actief, impliciet en/of expliciet, instemmen

Vrijwilligheid

- vrij van drang, (groeps)druk, beloning en beloftes, manipulatie, chantage, dwang, dreiging of geweld

Gelijkwaardigheid

- de betrokken personen zijn aan elkaar gewaagd. Er is geen groot verschil in autoriteit, macht, (werk)ervaring, intelligentie, leeftijd, fysieke, cognitieve of emotionele ontwikkeling

Tip

Ben je nog niet vertrouwd met het thema? Lees dan de volgende handreiking:

<https://seksindepraktijk.nl/wp-content/uploads/2024/03/Handreiking-consent-juli-2024-NL.pdf>

Of je kunt de [gratis e-learning "Aandacht voor gender om geweld te voorkomen"](#) volgen. In twee uur krijg je kennis en praktische handvatten aangereikt die je kunt toepassen tijdens de werkvorm.

Of volg de training: [Consent: leer jongeren gelijkwaardig en fijn flirten en daten.](#)

4.2 Zet in op openheid

Studenten vinden het in het begin misschien onwennig om over consent te praten. Maar achteraf vinden ze het vaak fijn dat ze dit onderwerp konden bespreken met leeftijdsgenoten. Als docent kun je bijdragen aan een open sfeer, waarin jongeren gestimuleerd worden om mee te doen met de opdrachten. Heb oog voor ervaringen van de studenten en deel soms ook een eigen ervaring. Dit stimuleert de groep om actief mee te doen met het gesprek. Hiervoor is het creëren van een veilige sfeer uiterst belangrijk (zie 4.5 voor meer informatie).

4.3 Wees gendersensitief en lhbt+ sensitief

Stereotiepe (gender)normen zijn een oorzaak van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Cultuurverandering is belangrijk om deze schadelijke normen ter discussie te stellen en waar mogelijk te doorbreken. Als docent kun je daaraan bijdragen door gender- en lhbt+ sensitief te werken. Dit houdt in dat je:

- rekening houdt met hoe stereotiepe gendernormen impact hebben op het leven en keuzes van jongeren
- een veilig omgeving creëert voor jongeren om zichzelf te zijn
- seksuele- en genderdiversiteit als norm stelt

Hoe doe je dat?

- Bediscussieer stereotiepe gendernormen wanneer ze opkomen.
- Wees open en stel open vragen waarom iemand zo denkt.
- Grijp in bij respectloos gedrag.
- Gelijkwaardige en gelijke rechten zijn geen discussiepunt.

4.4 Sta open voor verhalen en faciliteer het gesprek

De manier waarop je als docent met studenten omgaat is van doorslaggevend belang. Belangrijke elementen hierin zijn:

- Wees bewust van je eigen normen en waarden rond vrouwelijkheid en mannelijkheid en sta open voor andere invullingen hiervan (zolang ze niet seksueel grensoverschrijdend gedrag legitimeren).
- Gelijkwaardig betekent niet dat alle studenten hetzelfde hoeven zijn.
- Luister naar de verhalen van de studenten zonder te oordelen; wees nieuwsgierig en vraag door.
- Stel je kwetsbaar op en deel voorbeelden uit je eigen leven, maar alleen als je je daar prettig bij voelt.
- Gebruik humor en hou het licht.

4.5 Zorg voor veiligheid in de groep

Om onderwerpen zoals flirten, consent en seksualiteit te bespreken is veiligheid belangrijk. Dit betekent dat veiligheid in de groep energie vergt van docenten en niet vanzelfsprekend is. Als het onveilig is, willen jongeren niet meer in gesprek. Dit werkt contraproductief. Onderneem daarom stappen om de veiligheid van de groep te realiseren. De volgende stappen helpen daarbij:

- Zorg dat er minimaal één docent is met voldoende ervaring en competenties om dit gesprek met studenten aan te gaan.
- Spreek samen met de studenten duidelijke regels af en grijp in als deze overtreden worden.
- Benadruk dat studenten hypothetische situaties gaan bespreken en dus niet hun eigen ervaring hoeven te delen maar dit mag wel.
- Schuw moeilijke onderwerpen niet, maar focus op het positieve. Van welke positieve vormen van consent krijgen de studenten zelf inspiratie? Wie zijn hun rolmodellen?
- Als studenten vragen of onzekerheden hebben over de onderwerpen die je behandelt in de les en die je zelf niet kunt beantwoorden, verwijst ze dan door naar de juiste informatie of hulp.

Nazorg

Het kan gebeuren dat een student vervelende ervaringen heeft gehad met seksueel grensoverschrijdend gedrag. Dan is het belangrijk dat die een beroep kan doen op (één) van de docenten. Studenten zoeken soms een vertrouwd persoon om mee te praten en kunnen daarvoor niet altijd bij iemand in hun eigen netwerk terecht. Als docent moet je in geval van hulpvragen van studenten in ieder geval adequaat eerste opvang kunnen bieden en zo nodig kunnen doorverwijzen. Het is daarom nuttig om op de hoogte te zijn van de sociale kaart in de regio. *Zie hiervoor de infowijzer in de [bijlage](#). Deze infowijzer kun je tijdens of na de les delen met de studenten.*

5 Aan de slag

In dit hoofdstuk wordt toegelicht hoe je de werkvorm kan inzetten en worden de verschillende onderdelen toegelicht.

5.1 Hoe werk je met deze werkvorm?

Deze werkvorm is opgebouwd uit drie opdrachten. Één opdracht moet altijd gedaan worden voordat je de werkvorm begint, namelijk [Samen regels voor veiligheid opstellen](#). Je kan vervolgens kiezen uit twee opdrachten: [Check je consent?! Quiz](#) & [Consent identificeren en naspelen](#). Je kunt ze natuurlijk ook alle twee doen

5.2 Varianten uitvoering werkvorm

Hieronder volgt een overzicht van de drie verschillende varianten en de bijbehorende tijdsindicaties voor de uitvoering van de werkvorm Check je consent?!

Variant A: bewustwording, identificeren en naspelen van consent [90 minuten]

Samen regels voor veiligheid opstellen	20 minuten
Check je consent?! Quiz	25 minuten
Consent identificeren en naspelen	45 minuten

Variant B: bewustwording belang consent [45 minuten]

Samen regels voor veiligheid opstellen	20 minuten
Check je consent?! Quiz	25 minuten

Variant C: identificeren en naspelen van consent [65 minuten]

Samen regels voor veiligheid opstellen	20 minuten
Consent identificeren en naspelen	45 minuten

5.3 Wat heb je nodig?

Voor de uitvoering van de werkvorm is het belangrijk om de volgende materialen gereed te hebben:

- Pennen of potloden
- Post-its
- Flip-over
- "Check je consent?!" PowerPoint [klik [hier](#) om hem te downloaden]
- Smartboard of digiboard om de PowerPoint te projecteren
- Handleiding "Check je consent?!" [uitgeprint]
- Optioneel: "Check je consent?!" PowerPoint [uitgeprint met notities]
- Zeven sets van vier consent-situatiekaarten en zeven sets van vier consent-vaardigheidskaarten [uitgeprint, klik [hier](#) om ze te downloaden]
- Infowijzer in [bijlage](#) [uitgeprint voor het aantal studenten in de klas]

6 Samen regels voor veiligheid opstellen

Praktisch

Werkvorm: groepsgesprek en optioneel video bekijken

Tijd: 15-20 minuten

Benodigheden: Post-Its, Flip-over, schrijfbaar, PowerPoint [Download [hier](#) de Check je consent!? PowerPoint]

6.1 Doelen:

- Studenten activeren hun voorkennis op het gebied van consent.
- Studenten zien het belang van gedragsregels in op het gebied van vertrouwelijkheid en veiligheid.
- Studenten weten dat zij hun eigen grenzen aan mogen geven bij deelname aan het programma.
- Studenten beseffen dat zij zelf verantwoordelijk zijn voor hun inbreng tijdens de bijeenkomsten.

6.2 Opdracht

Je start de bijeenkomst door te vertellen wat de studenten gaan doen en waarom. Voordat je start met de opdrachten is het belangrijk om de veiligheid van de groep te waarborgen. Doe dit door een opwarmer te doen en vervolgens gedragsregels op te stellen met de studenten. Doe eerst een namenronde met de deelnemers als je ze nog niet kent.

Opwarmer

Bij deze opdracht gaan de studenten nadenken over wat zij associëren met consent. Iedere student krijgt een post-it waarop ze in één woord of korte zin kunnen opschrijven wat zij met consent associëren. Hiervoor krijgen ze twee minuten de tijd. Na afloop plakken ze hun post-its op een flip-over of op het bord. Vervolgens vraag je enkele studenten om één woord te delen dat zij hebben opgeschreven. Op basis van deze antwoorden ga je verder met het opstellen van de gedragsregels.

Voorbeeld Introductie opwarmer

'Vandaag gaan we het hebben over consent. Ik wil jullie vragen om even twee minuten na te gaan waar je aan moet denken als je consent bespreken hoort en dit op een Post-It te schrijven. Daarna zal ik een aantal mensen vragen om één woord te delen dat je ermee associeert. Naar aanleiding hiervan stellen we gedragsregels op om verder hierover in gesprek te gaan.'

Gedragsregels opstellen

Na het bespreken van de Post-its spreek je samen met de groep gedragsregels af. Je kan dit onderdeel als volgt introduceren:

'Misschien heb je net al gemerkt dat het spannend is om iets in de groep te vertellen. Wij vinden het belangrijk dat iedereen zich op zijn gemak voelt in deze groep. Wij willen met jullie afspraken maken over hoe wij dat kunnen bereiken. Ook willen we enkele 'huisregels' met jullie afspreken. We schrijven alles op een flap die we in de komende bijeenkomsten ook ophangen, zodat niemand het kan vergeten.'

Hieronder staan enkele standaard gedragsregels die we aanraden te gebruiken gedurende de bijeenkomst:

Privacy: Inzichten wat je als docent deelt mag verder gedeeld worden. Wat deelnemers delen blijft binnen de groep.

Respect omgang: Het niet met elkaar eens zijn is niet perse verkeerd! Het kan juist productief zijn om een discussie te voeren zolang je dit op een respectvolle manier doet. Dit doe je door: elkaar uit te laten praten, elkaars mening te respecteren, elkaar niet uit te lachen en door actief mee te doen.

Gelijkwaardigheid: Mocht je de neiging hebben veel te delen, kijk wanneer je andere mensen aan het wordt kunt laten. Mocht je de neiging hebben om minder te delen, kijk waar je de ruimte vindt om toch wat in te brengen.

Consent: Je mag iets in de groep delen, dit moet niet.

'Net zoals we consent gaan bespreken is het van belang om dat wat we bespreken ook met consent doen. Wees je er dus van bewust dat ten eerste wat hier besproken wordt tussen ons blijft. Je mag zelf inschatten wat je wel en niet deelt, je mag je eigen grenzen aangeven. Mochten er dingen opkomen waar je later mee zit, dan mag je naar mij toekomen of de vertrouwenspersoon.'

6.3 Optioneel: video kijken

Na het opstellen van de veiligheidsregels kan je ervoor kiezen om de volgende video te bekijken: (staat ook in de PowerPoint): In deze [video](#) vertelt influencer Marije Zuurveld over flirten en wat afstemmen van consent in de praktijk inhoudt. Je kan na het kijken van de video de volgende vraag stellen aan de studenten:

- Welke verbanden zien jullie tussen wat Marije vertelt over consent en jullie eigen associaties met consent?

7 Check je consent?! Quiz

Praktisch

Werkvorm: groepsgesprek

Tijd: 20-25 minuten

Benodigheden: PowerPoint [Download [hier](#) de Check je consent!? PowerPoint]

7.1 Doel:

- Jongeren begrijpen het belang van het duidelijk communiceren van wensen en grenzen tijdens seksuele interacties.

7.2 Opdracht

In deze opdracht gaan de deelnemers in groepjes een quiz doen over de thema's daten, consent en seksueel grensoverschrijdend gedrag. Door deze quiz te doen weten de deelnemers hoe andere jongeren in Nederland denken over deze onderwerpen. Daarnaast wordt aandacht besteed aan hoe vaak seksueel grensoverschrijdend gedrag voorkomt en wat het belang is van consent.

De vragen en antwoorden van de quiz staan op de PowerPoint. In de notities staat bij sommige vragen een toelichting die je kan gebruiken als studenten vragen hebben.

Voorbeeld introductie

'In de vorige opdracht hebben jullie gekeken naar wat jullie associëren met consent. Maar hoe denken jullie dat andere jongeren over consent en over afstemming denken? Dat doen we met behulp van een quiz!'

7.3 Wat ga je doen

Voer de quiz uit. Gebruik hiervoor de PowerPoint en geef bij de vragen 4,5,7 de toelichting in de notities van de PowerPoint na het geven van het juiste antwoord.

7.4 Afsluiting

Na het bespreken van de antwoorden kun je de laatste slide van de quiz tonen met daarop verschillende hulpinstanties waar jongeren terecht kunnen voor advies of ondersteuning rondom relaties, seksualiteit en seksueel grensoverschrijdend gedrag. Geef vervolgens aan dat er aan het einde van de les ruimte is om overige punten te bespreken die ze naar aanleiding van de les nog willen delen. Tip de studenten om eventuele vragen of opmerkingen alvast ergens op te schrijven.

Als de les klaar is na deze opdracht, dan is het belangrijk om eventuele vragen of opmerkingen die studenten hebben te beantwoorden. Zo niet, maak dan vervolgens de brug naar de volgende opdracht. Maak hierbij duidelijk dat de deelnemers een spel gaan doen waarin ze gaan oefenen met consent.

8 Consent identificeren en naspelen

Praktisch

Werkvorm: rollenspel

Benodigheden: 7x set 4 consentsituatiekaarten en 7x4 set consentvaardigheidskaarten, Powerpoint met uitleg van consentkaarten en antwoorden.

[Download [hier](#) de consentsituatiekaarten en consentvaardigheidskaarten] en [Download [hier](#) de Check je consent! PowerPoint].

Tijd: 45 minuten

8.1 Doelen:

- Identificeren van consent.
- Oefenen met het instemmen en afstemmen van consent.

8.2 Opdracht

Kunnen studenten consent signaleren? En weten ze hoe ze consent kunnen checken bij de ander? In deze opdracht gaan ze hiermee oefenen.

Vertel dat er een spel wordt gespeeld in groepen van 4 tot 5 studenten en dat er twee rondes zijn. Het gaat over het signaleren van consent en hiermee oefenen. Ze oefenen met consent bij 4 verschillende situaties die ontwikkeld zijn door studenten:

- daten
- uitgaan
- werksituatie
- vrienden

Tip

Lees als voorbereiding voor de opdracht de 4 consentsituaties, consentvaardigheidskaarten, uitlegkaarten en antwoordkaarten.

8.3 Wat ga je doen in stappen:

- Verdeel klas in groepen van 4 tot 5 studenten en deel eerst de 4 consentsituatiekaarten uit en laat op de PowerPoint de uitleg zien.
- In groepen zullen de studenten aan de slag gaan met het identificeren van consent. Ze kunnen hierbij gebruik maken van de consent checklist. Deze staat ook op de PowerPoint. Bespreek de uitleg en laat dan de consent checklist zien. Deze checklist is van toepassing op alle seksuele interacties, dus ook als het gaat om flirten en daten.

(afbeelding 1: consent checklist)

Nadat de groepen de 4 consentsituatiekaarten hebben gespeeld, bespreek je de antwoorden kort met behulp van de PowerPoint.

Vervolgens

- Deel 4 consentvaardigheidskaarten uit aan de groepen.
- In groepen zullen de studenten dan oefenen met het instemmen en afstemmen van consent.
- Doe een nagesprek van 15 minuten nadat alle groepen klaar zijn met de 4 consentvaardigheidskaarten.

8.4 Begeleiding tijdens het spel

- De docent reageert kort op eventuele stereotypen en misverstanden die tijdens het spel naar voren komen.
- Houd de vaart in het spel. Zorg er bijvoorbeeld voor dat de groepen niet te lang blijven hangen bij één consentsituatie- of vaardigheidskaart.
- Maak aantekeningen van gesprekken die je wil gebruiken voor het nagesprek.

8.5 Deel 1: Is dit consent ja of nee? Signaleren van consent

Hieronder kan je de uitleg van de consentsituatie kaarten en antwoorden met uitleg lezen ter voorbereiding. De uitleg en antwoorden staan ook op de PowerPoint.

Uitleg: consentsituatiekaarten [voor deelnemer]

- Voor jullie liggen vier consentkaarten.
- Als groepje pak je een kaart.
- De persoon die de kaart pakt, leest de situatie hardop voor.
- Als groepje bespreek je de situatie kort.
- Als groepje bepaal je of het om consent gaat en schrijf je het antwoord op een blaadje.
- Ga zo door totdat alle kaarten geweest zijn.
- Jullie hebben maximaal 10 minuten.
- De antwoorden worden daarna klassikaal besproken.

Consentsituatiekaarten

1A: daten

Boris (20) en Mark (21) zijn op eerste date wat drinken in een café. Ze hebben elkaar ontmoet via een datingapp. De date verloopt ontspannen en gezellig. Na een aantal biertjes in het café stelt Mark voor om bij hem thuis nog wat te drinken. Boris stemt enthousiast in en ze gaan naar Mark z'n appartement. Eenmaal thuis aangekomen, drinken ze nog wat op de bank. Mark lijkt wat meer aangeschoten te zijn dan Boris en begint een beetje te wankelen als hij naar de bank loopt. Op een gegeven moment komt Mark dichterbij en begint Boris te zoenen. Boris zoent terug, maar merkt dat Mark erg langzaam reageert en dat zijn ogen af en toe dichtvallen. Boris vraagt: "Gaat het wel goed met je? Je lijkt een beetje dronken. Mark mompelt iets en lacht: "Ik voel me prima, we kunnen toch gewoon plezier maken." Hij probeert Boris opnieuw te zoenen, maar lijkt niet helemaal alert of volledig bewust van wat er gebeurt.

Is hier sprake van consent?

Ja

Nee

Uitleg.

Er is in deze situatie geen sprake van consent. Mark is zichtbaar en erg onder invloed van alcohol. Hij is hierdoor niet in staat bewust en actief ja te zeggen.

2A: uitgaan

Lisa (22) en Youssef (23) ontmoeten elkaar tijdens een avond uit in een drukke club. Ze lijken het goed met elkaar te kunnen vinden en de sfeer is gezellig. Tijdens het dansen komt Youssef dichterbij en kijkt Lisa aan. Hij glimlacht en vraagt zachtjes: "Is het oké als ik je zoen?" Lisa lacht, haalt haar schouders een beetje op en zegt: "Misschien wel." Ze blijft dansen en komt iets dichterbij Youssef toe, maar zegt verder niets. Youssef leunt iets voorover, wacht even en vraagt opnieuw: "Vind je het echt oké?" Lisa knikt subtiel en kijkt hem aan zonder weg te stappen. Vervolgens zoenen ze kort en blijven daarna samen dansen, zonder dat de sfeer ongemakkelijk aanvoelt. Lisa glimlacht na de zoen.

Is hier sprake van consent?

Ja

Nee

Uitleg

In deze situatie is sprake van consent. Youssef vraagt expliciet toestemming aan Lisa om haar te zoenen. Vanwege haar twijfelachtige reactie vraagt Youssef het opnieuw. Lisa toont met haar non-verbale communicatie dat ze instemt. Youssef' actieve vragen om toestemming en Lisa's bevestigende reacties tonen aan dat beide partijen gelijkwaardige controle hadden over de situatie en vrijwillig deelnamen aan het fysieke contact.

3A: werksituatie

Maya (19) werkt als serveerster in een populair restaurant waar Milio (35) de leiding heeft. De sfeer tussen hen is altijd vriendelijk geweest. Milio vindt Maya leuk en maakt steeds vaker persoonlijke opmerkingen. Maya heeft geen interesse in Milio, maar wil de werkrelatie niet verstoren. Daarom stemt ze ermee in om na werktijd iets samen te drinken met Milio. Tijdens deze afspraak maakt Milio een avance en zoent Maya. Maya schrikt hiervan, maar laat het toe.

Is hier sprake van consent?

Ja

Nee

Uitleg

In deze casus is er geen sprake van consent. Een ongelijke machtspositie speelt hierin een belangrijke rol. De positie van Milio maakt het voor Maya lastiger om 'nee' te zeggen tegen zijn avances, omdat dit de werkrelatie zou kunnen verstoren. Milio pakt dit signaal niet op, terwijl hij ook aan haar had kunnen vragen of zij zich hier wel oké bij voelt. Daarnaast staat hij niet stil bij zijn eigen positie als leidinggevende.

4A: vrienden

Tessa (22) en Sam (21) zijn al jaren goede vrienden. Tijdens een huisfeestje merkt een groep vrienden op hoe goed ze bij elkaar passen en moedigen ze Tessa aan om met Sam te zoenen. Hoewel ze twijfelt, voelt ze zelf ook een sterke aantrekkingskracht naar Sam. Op de dansvloer in de woonkamer zoekt ze toenadering door Sam subtiel aan te raken. Hij deinst niet terug, waardoor Tessa de moed verzamelt om te vragen: 'Mag ik je zoenen?' Sam zegt meteen enthousiast 'ja', en ze zoenen elkaar.

Is hier sprake van consent?

Ja

Nee

Uitleg

Ondanks de invloed van vrienden, checkte Tessa de lichaamstaal van Sam waarna ze vroeg of ze hem mocht zoenen. Deze enthousiaste ja, zorgde ervoor dat ze beiden instemden. Het was ongelijkwaardig geweest als Tessa Sam had gezoend zonder echt in te checken, of door Sam zo maar te zoenen zonder te vragen.

8.6 Deel 2. Nu in de praktijk: hoe check jij consent?

Hieronder kan je de uitleg van de consentvaardigheidskaarten lezen ter voorbereiding. De uitleg staat ook op de PowerPoint. De studenten kunnen ervoor kiezen om in de groep te bespreken hoe ze consent zouden checken of om na te spelen hoe ze dat zouden doen. Het naspelen is optioneel, maar het is een goede methode om het checken van consent te oefenen en de studenten hierin vaardiger te maken.

Uitleg: consentvaardigheidskaarten [voor deelnemer]

- Voor jullie liggen vier consentvaardigheidskaarten.
- Een lid pakt per ronde één kaart.
- De persoon die de kaart pakt, leest de situatie hardop voor en vertelt hoe hij of zij de situatie zou aanpakken. De deelnemer mag meer context geven bij de situatie.
- Na het bespreken van de situatie pakt een ander lid een kaart en bespreekt de situatie, totdat alle kaarten gespeeld zijn.
- Optioneel: je mag de situatie naspelen met een groepslid. Je speelt alleen na hoe je consent checkt. Jullie hoeven elkaar niet aan te raken of te zoenen.
- Na afloop worden de situaties klassikaal besproken.
- Jullie hebben maximaal 10 minuten.

Consentvaardigheidskaarten

1B: daten:

Je bent op eerste date met iemand die je kent via een datingapp. De date verloopt gezellig. Bij het afscheid zou je graag willen zoenen, je weet alleen niet of je date dit ook wilt.

Hoe zou jij deze situatie aanpakken? Bespreek je aanpak met je groepsleden. Wanneer jullie klaar zijn met bespreken, kan een ander groepslid de volgende kaart pakken.

[Optioneel: je kunt er ook voor kiezen om de situatie na te spelen met een groepslid. Speel hierbij alleen na hoe je consent checkt; het is niet de bedoeling dat jullie daadwerkelijk zoenen of elkaar aanraken. Na het naspelen pakt een ander groepslid de volgende kaart.]

2B: uitgaan

Je staat in de club en bent met iemand aan het dansen. Je zou graag met deze persoon willen zoenen. De muziek is luid dus jullie kunnen elkaar niet goed verstaan. Hoe pak je dit aan?

Hoe zou jij deze situatie aanpakken? Bespreek je aanpak met je groepsleden. Wanneer jullie klaar zijn met bespreken, kan een ander groepslid de volgende kaart pakken.

[Optioneel: je kunt er ook voor kiezen om de situatie na te spelen met een groepslid. Speel hierbij alleen na hoe je consent checkt; het is niet de bedoeling dat jullie daadwerkelijk zoenen of elkaar aanraken. Na het naspelen pakt een ander groepslid de volgende kaart.]

3B: werksituatie

Je werkt in de bediening in een druk restaurant met een zeer gezellig sfeer. Tijdens een personeelsfeestje maakt een collega een avance waar je niet op zit te wachten. Zo zoekt diegene steeds meer toenadering bij jou. Hoe geef jij je grens aan?

Hoe zou jij deze situatie aanpakken? Bespreek je aanpak met je groepsleden. Wanneer jullie klaar zijn met bespreken, kan een ander groepslid de volgende kaart pakken.

[Optioneel: je kunt er ook voor kiezen om de situatie na te spelen met een groepslid. Speel hierbij alleen na hoe je consent checkt; het is niet de bedoeling dat jullie daadwerkelijk zoenen of elkaar aanraken. Na het naspelen pakt een ander groepslid de volgende kaart.]

4B: vrienden

Het is vrijdagavond en je bent in de kroeg met je vrienden. Een vriend van je is aan het flirten met iemand. Je hebt er twijfels bij of deze persoon dit wil. Hoe check je bij je vriend of de persoon oké is hiermee?

Hoe zou jij deze situatie aanpakken? Bespreek je aanpak met je groepsleden. Wanneer jullie klaar zijn met bespreken, kan een ander groepslid de volgende kaart pakken.

[Optioneel: je kunt er ook voor kiezen om de situatie na te spelen met een groepslid. Speel hierbij alleen na hoe je consent checkt; het is niet de bedoeling dat jullie daadwerkelijk zoenen of elkaar aanraken. Na het naspelen pakt een ander groepslid de volgende kaart.]

8.7 Afsluiting

Sluit plenair af nadat alle groepen klaar zijn met het naspelen van de consentvaardigheid kaarten.

Doe dit door de volgende vragen te stellen:

- Hoe ging het?
- Wat ging goed?
- Wat kan beter volgens jullie?
- Welke situaties waren herkenbaar?
- Wat heb je uit deze oefening gehaald en wat neem je hiervan mee?
- Hebben jullie nog overige punten of vragen?

Bedank iedereen voor hun deelname. Laat weten dat ze bij je terecht kunnen als ze extra vragen hebben of verwijs door naar eerdergenoemde externe organisaties.

9 Bijlagen

Infowijzer consent werkvorm

Heb je een vraag?

Of heb je iets vervelends meegemaakt?

Praat met iemand die je kent en die je vertrouwt.
Bijvoorbeeld je vader of moeder. Of met je vrienden.

Wil je liever ergens anders hulp zoeken?

Of durf je het niet te vragen aan iemand die je kent?

Dan staan hieronder een aantal opties

Kom je er niet uit?

Hulporganisatie	Soort hulp	Contactgegevens
	Sense - Informatie over liefde, relaties en seks. - Check of iemand over jouw grens heen is gegaan. - En wat je dan kunt doen. - Bellen & Chatten met vragen over liefde, relaties en seks	https://sense.info/nl/hulp-advies Chat via website sense@soaaid.nl 0900 - 402 402 0
	Slachtofferwijzer - Vind je een overzicht van organisaties die jou kunnen helpen als je slachtoffer bent - Deelt ervaringsverhalen van andere slachtoffers en delen tips - Geeft aan wat je kan doen als slachtoffer of als omstander	https://slachtofferwijzer.nl/ info@slachtofferwijzer.nl
	Huisarts - Kan helpen met vragen over je lichaam (bijvoorbeeld SOA's) of anticonceptie.	https://huisartsen.online/ Contact via website Maak een afspraak

	- Kan je helpen als je iets naars hebt meegemaakt.	
	Centrum Seksueel Geweld - Je kunt veilig contact zoeken. - Zij zorgen ervoor dat er artsen, verpleegkundigen, psychologen, politie of anderen worden ingeschakeld. - Als jij dat wil. - Ze staan 24/7 voor jou klaar om jou de hulp te bieden die je nodig hebt	www.centrumseksueelgeweld.nl 0800 – 01 88 Chat via website Mail via de website
	Veilig Thuis - Is voor iedereen die te maken heeft met huiselijk geweld en dus ook (ex)partnergeweld - Je kan anoniem bellen voor advies of om een melding te maken - Veilig Thuis kijkt samen met de beller wat er aan de hand is en wat de beller zelf kan doen. Is dit niet mogelijk of is de situatie te complex of ernstig	https://veiligthuis.nl/ verschil per regio zie website Chat via website Mail via de website

10 Literatuur

-
- ⁱ De Graaf, H., Oldenhof, A., Kraan, Y., Beek, T., Kuipers, L., & Vermey, K. (2024). *Seks onder je 25e: Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2023*. Uitgeverij Eburon. www.eburon.nl
- ⁱⁱ <https://www.amnesty.nl/wat-we-doen/campagnes/letstalkaboutyes/hoger-onderwijsinstellingen-ondertekenen-manifest-tegen-seksueel-geweld#:~:text=Ondertekenaars%20van%20het%20manifest%20beloven,is%20op%20gelijkwaardigh eid%20en%20instemming>.
- ⁱⁱⁱ Willmott, T. J., Mathew, A., Saleme, P., & Rundle-Thiele, S. (2023). Participatory Design Application in Youth Sexual Violence and Abuse Prevention: A Mixed-Methods Systematic Review. In *Trauma, Violence, and Abuse* (Vol. 24, Issue 3, pp. 1797–1817). SAGE Publications Ltd. <https://doi.org/10.1177/15248380221078891>
- ^{iv} Javaid, A. (2020). *Violence in everyday life: Power, gender and sexuality*. Bloomsbury Publishing.
- ^v Flood, M. (2019). Engaging Men and Boys in Violence Prevention. In *Engaging Men and Boys in Violence Prevention*. Palgrave Macmillan US. <https://doi.org/10.1057/978-1-137-44208-6>
- ^{vi} Laan, E., & van Lunsen, R. (2023). *De waarheid over seks: Plezier en gendergelijkheid op planeet aarde*. Singel Uitgeverijen.
- ^{vii} Tibbels, S., & Benbouriche, M. (2024). Sexual Violence in Young People: A Systematic Literature Review of Prevention Programmes. In *Sexuality and Culture*. Springer. <https://doi.org/10.1007/s12119-023-10187-8>